

JONES, THEOPHILUS (1759 - 1812), hanesydd sir Frycheiniog

Enw: Theophilus Jones
Dyddiad geni: 1759
Dyddiad marw: 1812
Priod: Mary Jones (née Price)
Rhiant: Hugh Jones
Rhiant: Elinor Jones (née Evans)
Rhyw: Gwryw
Galwedigaeth: hanesydd sir Frycheiniog
Maes gweithgaredd: Hanes a Diwylliant
Awdur: Robert Thomas Jenkins

Ganwyd yn Aberhonddu 18 Hydref 1759 (nid 1758), yn fab i Hugh Jones, a oedd ar y pryd yn gurad Llanfaes, Aberhonddu, ac a fu wedyn yn ficer Llangamarch (1763-8) a Llywel (1768-99) ac yn brebenduri yng Ngholeg Crist, Aberhonddu; ei fam oedd Elinor (a fu farw 1786), ferch **Theophilus Evans**; bwriadod Theophilus Jones lawer o'i fachgendorod yn Lwyn Einion, Llangamarch, cartref ei daid, a chafodd ddogfennau hanesyddol ar ei ôl. Addysgywyd ef yn ysgol Coleg Crist, dan **David Griffith**; yr oedd yno ar yr ypryd ag **Edward Davies**, ('y Celig Ddafis'), a bu'r ddau yn gyfeillion mynwesol byth wedyn. Bu am grym amser yn gyfreithiwr, ond penodwyd ef yn dirprwy-gofrestrydd i'r archddiaconiaeth, ac yna ymddeolodd o'i waith fel cyfreithiwr ac ymroes i ymchwil hanesyddol. Priododd (â Mary Price, merch Rhys Price o'i wraig gyntaf, Mary, o Borth-y-rhyd, rhwng Llanwrda a Chil-y-cwm), ac aeth i fyw i hen dý ei dad - saif y ty heddiw; ynddo y bu farw yr esgob George Bull. Gelliad meddwl mai tua 1800, ar ôl marw ei dad (1799), y penderfynodd sgrifennu hanes ei sir. Ymddangosodd y gyfrol gyntaf o'r *History of Brecknockshire* yn 1805, a'r ail (a gyflwynwyd i **Edward Davies**) yn 1809. Ym mlynnyddoedd olaf ei fywyd, yr oedd Jones yn gyfeillgar iawn â **Thomas Price** ('Carnhuanawc'). Bu farw 15 Ionawr 1812, a chladwyd yn Llangamarch. Bu farw ei weddw ar 22 Gorffennaf 1828, ac yn y llan ym Myddfai y claddwyd hi.

Medrai Gymraeg: gwnaeth gyfieithiad (anhgyhoedd) o'r *Bardd Cwsc*, a bu 'Llyfr Aneirin' am gyfnod yn ei feddiant - fe'i cafodd gan **Thomas Bacon**, a 'Carnhuanawc' a'i cafodd wedi ei farwolaeth. Bwriadai sgrifennu hanes sir Faesyfed, a chyfrannodd amryw bapurau i'r *Cambrian Register* ac i *Archaeologia*. Cyhoeddwyd cyfrol goffa, **Theophilus Jones, Historian**, yn 1905 gan **Edwin Davies**, sy'n cynnwys yr ysgrifau hyn, ei lythyrau at **Edward Davies** ac at **Walter Davies** ('Gwallter Mechain'), a byr-gofiant gan **Gwenllian E. F. Morgan**.

Yr *History of Brecknockshire*, hyd heddiw, yw'r gorau o ddigon o'n llyfrau ar hanes siroedd Cymru; gwaith chwiliotwr dyfal a manwl. Y mae rhagfarnau'r awdur yn rhy amlwg i beri trafferth - ei wrth-Babyddiaeth, ei wrth-Ymneiltuaeth, ei wrth-Fethodistaeth (eto noder yr ysgrif ar **Howel Harris**, 121-5 o'r gyfrol goffa uchod, nad yw'n gwbl angharedig), a'r elfen ryddieithol ynddo a'i dallai i ragoriaethau **Henry Vaughan**. Cyhoeddwyd 2iil arg., gyda rhai chwanegiadau, gan **Edwin Davies** yn 1898, yn un gyfrol. Yn 1909-11 dug **Davies** allan 3ydd arg., a gwplawyd gan gymdeithas hanes y sir yn 1930; cynnwys hwn chwanegiadau helaeth o gasgliad **arglywydd cyntaf Glanusk** (gweler o dan 'Bailey'). Yn yr arg. pedair cyfrol gwych hwn, y mae'r llyfr yn gwbl anhepgor i'r sawl a fyn astudio hanes Brycheiniog.

Awdur

Yr Athro Emeritus **Robert Thomas Jenkins**, (1881 - 1969)

Darllen Pellach

Theophilus Jones, *Edwin Davies, Theophilus Jones, F.S.A. historian his life, letters & literary remains* (Aberhonddu 1905)

Erthygl Wicipedia: [Theophilus Jones](#)

Gweithiau

Theophilus Jones, *History of the County of Brecknock*, Vol I, 1805

Theophilus Jones, *History of the County of Brecknock* Vol II Part I, 1809

Theophilus Jones, *History of the County of Brecknock* Vol II Part II, 1809

Dolenni Ychwanegol

VIAF: 68716436

Wikidata: Q7782307

Dyddiad cyhoeddi: 1953

Hawlfraint Erthygl: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/>

PDF Argraffu Cyfeirnodi

Mae'r Bywgraffiadur Cymreig yn cael ei ddarparu gan Lyfrgell Genedlaethol Cymru a Chanolfan Uwchefrydau Cymreig a Cheltaidd Prifysgol Cymru. Mae ar gael am ddim ac nid yw'n derbyn cymorth grant. Byddai cyfraniad ariannol yn ein helpu i gynnal a gwella'r wefan er mwyn i ni fedru parhau i gydnabod Cymry sydd wedi gwneud cyfraniad nodedig i fywyd yng Nghymru a thu hwnt.

Ewch i'n tudalen codi arian am ragor o wybodaeth.

Ardull APA

x

Jenkins, R. T., (1953). JONES, THEOPHILUS (1759 - 1812), hanesydd sir Frycheiniog. Y Bywgraffiadur Cymreig. Adferwyd 20 Tac 2024, o <https://bywgraffiadur.cymru/article/c-JONE-THE-1759>

Clip Cymru

Preifatrwydd a Chwcius
Hawlfraint
Y Prosiect
Cymorth
Cysylltu

LLGC
NLW

LLYFRGEL
THE NATION

Nodalgar
National Library of Wales
Sponsored by
Welsh Government